

ЧОТИРИСТОРОННІЙ ДІАЛОГ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ (QUAD) ЯК НОВИЙ ФОРМАТ ПАРТНЕРСТВА В ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

В. В. Орлик, к. і. н.,
 головний консультант відділу зовнішньої політики
 центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту
 стратегічних досліджень

США, Японія, Австралія та Індія працюють над організацією першої зустрічі лідерів держав в рамках формату «четвірки» (QUAD). Головною метою зустрічі називають обговорення протидії дедалі зростаючому впливу Китаю в регіоні шляхом формування та інституціоналізації альянсу.

Офіційно відомий як *Чотиристоронній діалог з питань безпеки*, QUAD виник ще у 2004 р. для подолання наслідків стихійних лих в Індійському океані. Відроджений у 2017 р., цей формат зосередився на зусиллях розвитку «вільного, відкритого та інклюзивного» Індо-Тихоокеанського регіону (ІТР). Зокрема, у сфері безпеки - це розвиток партнерства на основі спільних цінностей та інтересів: верховенства права, свободи мореплавства, поваги до територіальної цінності і суверенітету, мирного врегулювання територіальних суперечок і свободи торгівлі.

У листопаді 2020 року держави QUAD провели в територіальних водах Індії **військово-морські навчання «Malabar»** за участю двох авіаносних груп (з метою відпрацювання спільних дій із захисту від «експансіоністської і агресивної політики» Китаю). Відбуваються спроби налагодити співробітництво у сфері технологій військового і подвійного призначень.

Позиції та мотиви учасників.

Виходячи із заяв нової адміністрації президента США Дж.Байдена, активізація співробітництва *основних демократій* ІТР може стати фундаментом для розбудови оновленої американської політики в зазначеному регіоні, а

відновлення союзницьких альянсів має протидіяти «економічним зловживанням і агресивній поведінці Китаю»¹.

Найбільш зацікавлена в ініціативі США **Японія**. Японський уряд виступає за якнайшвидше оформлення QUAD в повноцінну коаліцію із забезпечення безпеки в ІТР, яку вже назвали «*азійським НАТО*», посиливши таким чином власні безпекові гарантії.

Визначальною щодо майбутнього проекту QUAD буде позиція **Індії**, яка підкреслює власний нейтральний статус, не має військово-політичних зобов'язань перед США.

Важливою метою США стає розширення стратегічних зв'язків з Індією як ключовим союзником проти подальшого посилення Китаю у Південній Азії. Американська сторона активно спрямовує дипломатичні зусилля для залучення Індії до «зміцнення регіональної архітектури» в рамках Чотиристороннього діалогу з питань безпеки (*телефонна розмова президента США Дж.Байдена з прем'єр-міністром Індії Н. Моді, 08.02.2021*), використовуючи наявні проблеми в індійсько-китайських відносинах (зокрема, прикордонні конфлікти, останній - у Східному Ладакху, червень 2020 р.).

Для Індії QUAD може стати інструментом зміцнення позиції в потенційному протистоянні з Китаєм, зважаючи на продуктивне розширення американсько-індійського військового і військово-технічного співробітництва. Однак, для Індії поглиблення участі у форматі призведе до відмови від традиційного курсу неприєднання, до чого країна наразі готова.

Важливо відмітити посередницьку роль **Австралії** у питанні залучення Індії до можливого союзництва (у 2020 р. держави підписали угоду про взаємну логістичну підтримку і підняли двосторонні відносини до рівня всеохоплюючого стратегічного партнерства).

У цьому контексті набуває нового значення роль взаємозв'язків в Британській Співдружності та задекларовані **Великою Британією** позиції концепції «Глобальної Британії»: відновлення ролі головного лобіста світової вільної торгівлі; співробітництво у всіх регіонах світу в інтересах міжнародної безпеки для захисту міжнародний порядок від дій «безвідповідальних країн»; пріоритетність відносин в рамках Співдружності націй.

Формалізація QUAD відповідає інтересам Лондона в питанні стримування «авантюризму» Китаю в ІТР як безпекової складової об'єднання регіональних демократій. Наміри прем'єр-міністра Б. Джонсона розширити G7 до D10 (група світових демократій) за рахунок Австралії, Індії та Південної Кореї на червневому

¹ «Наша мета - притягнути до відповідальності КНР за її дії, що загрожують стабільності в Індо-Тихоокеанському регіоні, у тому числі в Тайванській протоці, і за те, що вона підриває міжнародний порядок, заснований на нормах(офіційна заява Держдепартаменту США за підсумками телефонної розмови держсекретаря Е.Блінкена з членом Політбюро ЦК КПК Ян Цзечі; 06.02.2021 р.).

саміті «Великої Сімки» в Корнуолі свідчать про масштабність планів по створенню потенційної *демократичної коаліції* в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Нові контакти між зовнішньополітичними відомствами США і Великої Британії свідчать про консенсус в питаннях щодо «співробітництва з метою заохотити Китай дотримуватися міжнародних зобов'язань», зокрема в сфері захисту прав людини (уйгурська проблема та обмеження автономії Гонконгу) - *(телефонна розмова глави британського МЗС Д.Рааба з Е.Блінкеном, 27.01.2021)*.

Стриманість офіційної позиції **КНР** щодо ініціатив США в ІТР можна пояснити спробами вплинути на нову американську адміністрацію та країни-партнери в регіоні з метою повернутися до «*Азіатсько-Тихоокеанської стратегії*», що зосереджувалася на масштабному економічному співробітництві.

У цьому контексті слід розглядати зусилля Пекіна щодо оформлення у листопаді 2020 р. *Всеохоплюючого регіонального економічного партнерства*, яке об'єднало 15 регіональних держав і стало найбільшою у світі організацією вільної торгівлі. До об'єднання, крім КНР і держав АСЕАН, долучилися Австралія, Японія, Нова Зеландія, Південна Корея. Причому Індія і США опинилися за межами нового партнерства, що закладає передумови для *посилення конкуренції різних проектів стратегічної консолідації в Індо-Тихоокеанському регіоні*.

Наміри США сформувати в ІТР повноцінний союз проти Китаю і зустрічна протидія КНР, спрямована на руйнування американської системи партнерств, визначають регіональний порядок денний. Інституціоналізація QUAD і його потенційне розширення стримуватимуться можливостями, якими володіє КНР завдяки своїй унікальній ролі в економічному розвитку регіону.